37

Q. D. B. V.

MODUS

SUBITANEÆ REFECTIONIS

Enucleatus,

Et

FAVENTE DEO,

Conſenſu Inclyti Medicorum ORDINIS

PRÆSIDE

DN. ELIA RUDOLPHO CAMERARIO, Phil. ac Med. D. in Academiâ Tubing. Profeſs. Publ. Ordin. Sereniſs. Würt. Duc. Conſiliar. & Archiatr.

Publicæ Ventilationi expoſitus

à

PHILIPPO FRIDERICO Jäger/ Uracens.

Die Decembr.

1683.

Horis Locóque Conſuetis.

TUBINGÆ,

LITERIS KERNERIANIS.

VIRO

Maximè Reverendo & Ampliſſimo,

DN. M. JOHANNI JACOBO MÜLLERO, Sereniſſimi Würtembergiæ Ducis Conſiliario, Cœnobii Blaubyrenſis Præſuli Digniſſimo.

VIRO

Plurimùm Reverendo & Ampliſſimo,

DN. M. GEORGIO BURCKHARDO KNOEBELIO, Paſtori Göppingenſium, ut & Diœceſeos Speciali Superattendenti meritiſſimo.

Nec non

DN. GEORGIO FRIDERICO JÄGERO, J. U. D. Cancellariæ & Dicaſterii Würtembergici Advocato, Civitatisque Stutgardienſis Conſulenti Celeberrimo.

DNN. Avunculo, Affini & Fratri Germano Seniori Parentis inſtar Colendiſſimis, amando.

Decerptos hoſce in ſtudio Medico Flores

In ſui ulteriorem Commendationem & Amorem offert & donat filiali & fraterno cultu addictiſſimus

Philippus Fridericus Jäger.

Σ. Θ.

L*Enta remedia & ſegnes Medicos non expetunt tempora mea, vel mori ſtrenuè, quam tardè convaleſcere, mihi melius eſt.* In hunc modum alloquebatur Medicos ſuos olim *Alexander Magnus* Cydnum Mediæ amnem frigidiſſimum pulvere ac ſudore perfuſus calidum corpus abluendi gratiâ poſtquam tàm infelici eventu intrarat, ut expiranti ſimilis iſthac in tabernaculum à miniſtris deferri neceſſum habuerit: Paria equidem ubique ſub primo in ædes Ægrorum ingreſſu audire ſolent *Medici*, ubique ſecundum decumbentis mentem periculum in morâ; Subitaneo hinc & præcipiti remedio famam vulgi, Ægrorum favorem aucupare valent, licèt cunctando, ſecundùm Artis Regulas, ſæpè etiam reſtituant rem. *Exercitium* hinc *Publicum* meditanti mihi ſe offerebat *Refectio Subitanea*, lenta aliorſum ableganti remedia. De Hoc ergò tàm curioſo, quàm in Praxi utili *Thcmate*, breves ad ventilandum dum duco lineas, ut *DEVS Ter Opt. Max. huic annuat propoſito, eſt quod ardenter & devotè flagito.*

Th. I. Fit Subitanea Refectio, *cùm corporis humani vires ab animi, corporis laboribus aut morbis proſtratæ vel reſolutæ vel oppreſſæ, ſubitò celeriter & in momento quaſi per medicamenta reficiuntur.*

II. *Refectionem* dum dico, *Non* intendo totalem mali ablationem, ſed recreationem. Per refectionem hanc itidem *Non* intelligo, quod τὸ per medicamenta dicit, nutritionem, cum ſubſtantia partium rorida, particulæ blandæ roſcidæ morbis vel laboribus abſumptæ novis appulſis nutribilibus particulis reſtituuntur, nova fit irroratio, deperditi reſtauratio, agglutinatio, aſſimilatio. Propriè enim nutritionis vocabulum ſi accipiamus, roborantia ſpiritus, quod *Cæſalpinus* vult, non nu-

triunt. Spirituum alimenta *Platonis* aſſeclæ ponunt odorem, cantum, ſonum & lumen, verè ſed impropriè loquendo. *Subitam* dum pono, cùm nimirum homo languens brevi temporis ſpatio, imò in momento quaſi vires recolligit, vigorem recuperat, excludo lentam virium recollectionem, quam expectare coguntur illi, qui in ſtatu convaleſcentiæ conſtituti ſunt, dum vires fractæ & imbecilles ſenſim & ſenſim remediis quibuſcunque refocillantur, ægerque tandem poſt longam temporis moram integræ ſanitati reſtituitur; de quâ duplici refectione *Hippocrates ſect. 2. aphor. 7.* quem non nutritioni ſolùm, ſed & refectioni per medicamenta adaptandum cenſeo.

III. *Quid vires proſternat*, quærenti dico: Virium vigor & languor in corpore noſtro à triplici ſpirituoſorum, fluidorum & ſolidorum debitâ vel perversâ conſtitutione, amicâ harmoniâ vel diſcordi diſſonantiâ oritur; Cùm autem duo poſteriora in vivo corpore à ſpiritibus vivis (quod ſignanter dico) quâ ſuas functiones multum dependeant, Spiritus ſunt, qui in virium diſpenſatione potiſſimum valent. Spiritus quid ſint, quæ iſta ſubtiliſſima corporis humani vivi corpora, maximè tenues volatiles activæ ſanguinis (non ſeri, quod etiam tenues inſenſiles emittit partes, ſed non activas) partes & in & extra ipſum per totum corpus motæ ex *Phyſiologicis* præſupponimus, nec aliud quid nomina iſta obſcura & obſcurantia *quorundam Chymicorum*, ſydereus homo, Gabalis, umbra corporis viſibilis, familiaris ſophorum homunculus, ſpectrum, internus Adech, Naturæ lumen &c. dicere credimus, aut ſi aliud quid intelligunt, fallaces imò impii ſunt. Abſit etiam, ut ſpiritus negemus penitùs, & ipſis animam humanam rationalem ſed materialem, quod *Quidam* audent, ſubſtituamus. Hi autem ſpiritus ut ſuo præſint muneri, quantitate debitâ præſentes, ſubtiles, activi, ſereni, puri, liberi, ſui debiti juris ſint, motu determinato moveantur, neceſſe eſt. Quando ergò recedunt à dictâ regulâ, præſertim dum à defectu mox aliæ etiam conditiones læduntur, Vires proſternuntur, vel reſolvuntur, vel opprimuntur.

IV. Hoc autem efficiunt *Animi Labores*. Inter Hos eminent Pathemata, quæ dum ſpiritus nimiùm modò objecto ſuo variègrato, ob bonitatem deſiderato expandere ſe, dilatare, ſimul & alias partes concitatius movere faciunt, dum ob adverſum inimicum malum ad contractionem aliarumque partium preſſionem quaſi cogunt, dum ob variè mixta objecta inordinato confuſo agunt æſtu motu aut inerti torpore,

magna

magna fit ſpirituum diſſipatio, inſignis ſæpè ſuffocatio, dyſcraſia &c. Huc & ſpectant curæ aſſiduæ, torquentes, Meditationes profundæ, continuæ, Lucubrationes diuturnæ, ſpirituum deprædatrices. *Corporis Labores*, motus nimii, ſub quibus & vigiliæ nimiæ. Liceat hic etiam comprehendere Aërem, famem, cibos fatigantes, nimiùm excreta, indebitè retenta, medicamenta ἀμεθόδως uſurpata, cùm potiſſima ſpiritibus nimis abutantur, eos diſſipent, reſolvant, imminuant, enervent, torpeſcere faciant, alia particulis heterogeneis obruanr, eorundem activitatem obtundant. Ipſa autem defatigatio à ſpirituum defectu, dejectione oriunda diſcernenda eſt à dolore, qui ſub illis laboribus per nimiam fibrarum tenſionem gignitur. *Morbi* ſive *cauſæ morbificæ* quamcunque aggrediantur corporis partem, ſpirituum dictæ triplici nocent diſpoſitioni. *Spiritibus* hoc modo *læſis* languent imminuuntur, dejiciuntur, *actiones* vel *ſingulæ* vel *potiſſimæ*, Vitales, Animales. (cui biga hæc non placet, trigam vel quadrigam conſtituat) Quomodo in ſpecialibus morbis ſpecialiter, mei propoſiti tranſilit limites.

V. *Non* autem ſub noſtrâ *Refectione* comprehenſam volumus, licèt fieri poſſet, ſpirituum ſopitorum *ſuſcitationem*, ad motum activum *promotionem*, *nec* turbatorum ferocientium *collectionem* aut *revocationem*; cùm in affectibus ſoporoſis ſpiritus ſopiti ligati excitantur, cùm in aliis turbati inordinatè diſperſi recolliguntur, ad debitos revocantur limites, ſibi redduntur; quod agunt frictiones, ligaturæ, vellicationes naſi, pilorum, uſtiones, punctiones, alapæ, ſubitæ vehementes refrigerationes, acclamationes intenſiores, objecta ſenſuum præſertim odoratus ingrata, menti, animo terrorem, metum, mærorem incutientia, varia alia dolorifica &c. *Nec* iſtam hic volumus *ſpirituum* ſive ob objectum improportionatum dolorem inferens, ſive ob nimiam agitantem degenerem exaltationem quaſi furibundorum per opium *ligationem*, coërcitionem, quæ non rarò à *Medico* etiam ſubitò perficitur, viribusque ſubvenit.

VI. Quâ autem *Hæc*, quam indigitamus, *Refectio* fiat, *omnis ferè Antiquitas* cum *Recentioribus* non paucis cenſet, omnia, quæcunq; animam recreant, nos vividos & alacriores reddunt, illud agere, quatenus ipſum cor ſubſtantiæ ſuæ proprietate reficiant. *Avicenna* inter Cardiaca primum locum aſſignat ſpiritus reficientibus, ſubjungens eosdem illuſtrantia, ſubſtantiam cordis congregantia ſive ſpirituum reſolutionem prohibentia,

cordi amica, roborantia per qualitates manifeſtas, evacuantia & occulta proprietate roborantia, quæ cautam requirunt, ſi admittunt, explicationem. Verùm *Viam*, per quam hujusmodi medicamenta ad interiora corporis penetralia & intimam animæ ſedem tàm citò penetrent, ut quaſi momentaneo ſpatio totius corporis vires reſtaurentur, *Authores* ſtraverunt *non unam*. *Via ordinariæ* per ventriculum, inteſtina, vias lacteas, ductum thoracicum, venam axillarem & cavam ad cor, quarum emenſionem non momenta, non horarum quadrantes, ſed unam vel alteram horam requirere credunt *Plerique*, cùm per nimias ambages ipſis ire viderentur, ut iſtas evitarent, anxiè varii laborarunt. *Alÿ* per rimam laryngis aliquid ſe inſinuare liquoris, argumento forſan deſumto ab utilitate linctuum in affectibus aſperæ arteriæ, pulmonum & thoracis; *Alÿ* ex gulâ ad glandulas, inde per vaſa lymphatica in venas axillares jugulares, ab his in cavam & tandem ad cor ipſum pervenire exiſtimant. *Mœbius*, *Swalve* ſtatuunt, partes ſpirituoſiores ingeſtorum venis communicari, cum ſanguine miſceri, liquorem omnem tenuioremque alimenti portionem, quæ ſpiritu & aquâ ſaltem conſtat, à membranâ ſpongiosâ ventriculi ſemper imbibi, indeque venarum oſculis facilè inſtillari, cum ſanguine verſus cor refluo protinus confundendum, cùm venena, purgantia extra corpori applicita per cutis poros Spirituali parte attrahantur, & ita vires ſuas toti communicent; Ceu & citiſſimâ refectione perſuaſi venæ gaſtricæ ramos tenuiorem & ſubtiliorem chyli partem exſugere antequam ad hepar chylus deveniat, credunt *Picolhomineus* & *Aquapendens*. *Gliſſonius* liquoris nutritii partem à ventriculo imbibi, inde in nervos diſpenſari, atque hinc fortè ab aſſumpto cordiali hauſtulo ſubitam virium refectionem animique refocillationem provenire cenſet. *Willis* dicit, viam non tàm longam, prout olim putabatur, eſſe, ut timor ſit, ne medicamenti virtus in via amittatur, veruntamen è veſtigio è finibus his in illos tranſitum dari. Interiorem nimirum ventriculi tunicàm nerveam vaſa innumera confitiſſimè obducere, proinde ut pharmaca non ſolùm Cathartica, verum alia quæque in præcordia aut cerebrum, imò in extimam corporis oram deſtinata nondum ventriculo egreſſa operationes ſuas in ſanguinem ordiri. *Bartholinus* ramum lacteum obſervare ſibi viſus eſt œſophago conterminum, per quem ſpirituoſa adeoque ipſa Cardiaca ſubitò in venam axillarem ſiniſtram indeque cum ſanguine in

cavam

cavam aſcendentem & ſic ad cor ipſum poſſent revehi. Verùm ipſe in *Anatom. Reform.* ſcripſit, curam poſteriorem revelaſſe, hunc ductulum eſſe lymphaticum.

VII. Qui *humanum corpus*, quod frequenter hodie fit, *machinam* dicunt, partium ipſius vitia vel defectus & harum per reficientia emendationes adducent. At ſive horologio, ejusque partibus, libramento, pendulo, rotulæ librementi, horariæ, elaterio, palmulæ, &c. ſive hydraulico-pneumaticæ machinæ, ſive artificiali corpori cantilenam modulanti, in varias ſe moventi figuras compares, vivum eſt corpus humanum, à ſpiritibus dirigitur, ſentit, generat ſibi ſimile, ratiocinatur, quod nulli artificiali machinæ datur unquam; In interiores ejus partes, ceu aliàs horologiopœjus, hydrarcha, &c. interiorum machinæ partium uitia corrigit, mechanicè agere non licet, ne de aliis plurimis cum fundamento contra moveri ſolitis dicam. Et *poſitâ* hâc, *non conceſſâ*, ſententiâ, blanditur illa Medico theoretico, practicum ne gry quidem juvat, imò confundit: *Smetius* nihil magis in ore Medicorum eſſe, magis uſitatum, nihil autem minùs Practicis cognitum, quam roborantium Naturam exprobrat.

VIII. Magna hodie lux *Arti* accedit *Medicæ*, dum non nudâ authoritate, ſolo medicamenti epitheto nixi præſcribunt ejus *Cultores*, ſed modum agendi probè examinantes, huic vel illi negotio deſtinant, non cœco impetu, non vulgari per traditiones modo, ſed rationibus ducti medicamenta exhibent & applicant. *Agunt Reficientia* potiſſimùm in *Spiritus*; & hoc dum dico, *Cor* tanquam horum etiam Directioni ſubjacens, tanquam generans diſpenſans ipſos proximiùs partim, partim remotiùs, non excludo. *Modum* ad *Triplicem* ego refero *Claſſem*; Quædam *una*, quædam *duplici*, pleraque *triplici* illa nunc indigitanda agunt ratione.

IX. Reficiunt Medicamenta ſubitò Vires I. dum *Conſolantur ſpiritus in Ore & Naribus.* Spiritus autem injuriam patientes, cùm in unâ ſaltem corporis parte juvamine, auxilio aut conſolatione beantur, & reliquos iſtius gaudii participes faciunt. Inſignis enim ſpirituum per totam humani corporis compagem eſt amicitia, magna conſpiratio, catenatus conſenſus, ut in lætis lætentur ſimul, in adverſis pariter dejiciantur. *Oculos* cùm feriunt grata, cùm ſerenus aër, cùm vernans pratum, cùm floridus hortus, cùm venuſtus vultus, aut aliud ſpiritibus illorum blanditur, mox omnes totius corporis ſpiritus de tali blandimento læta-

ri quaſi videntur. Ex adverſo, cùm terrentur iſti ab objecto abominabili, turbantur & reliqui ac terrentur. Solùm excellens improportionatum objectum cum lædit iſtos, læduntur & cæteri. Hinc iſte mos, quo hodie linteaminibus candidis feneſtras obvelare ſolent, ægris, præſertim quibus ſanguis æſtuat, caput dolet &c. maximè nocet ob nimium luminoſum candorem. Tympani membranæ in *Aure* cum reliquis partibus ab aëre appellente ac colliſo ſi moventur, pulſantur ſuaviter, ſpiritus præſentes ibi in ſuavis affectionis conſortium & reliquos trahunt; ſuavem ſaltem conſidera Muſicam, penſita *Medicorum* de ejus vi in Melancholicorum & furioſorum curatione *Obſervationes*. Econtra diſſonans tonus quam non quaſi diſſonantiam corporis inducit ſpiritibus? objectum non correſpondens ut e. g. ſonitus exploſorum tormentorum bellicorum majorum, dum auditorios dejicit ſpiritus, reliquos corporis etiam in confuſionem agit. Spiritus quid valeant, ut membranam *Narium* afficientes minimæ corporum odorabilium partes ſe commendent aut ſecus, qui ibi recreati ſolatii ſui in toto corpore alios etiam compotes faciant, obvium cujusvis quotidie eſt naribus. Aſa verò fætida, licet aliarum regionum incolis grata, & ſimilia, quam fugent & narium & reliquos corporis incolas ſpiritus, itidem notum. Grata licet, nimiâ tamen quantitate valdè tenuia multum turbant. *Lingua faucium & vicinarum aliarum partium* ſpiritus cum ſuavi, grato ſive alimento ſive medicamento [illegible] ulcentur, ad quod tamen multa determinata pro individuorum varietate requiruntur, tota ſpirituum cohors ridet, ſalit. Cùm verò ingrata, ſordida offeruntur, nauſea, totius corporis horror ac concuſſio ſubſequitur. *Membranacea nervea fibrilla* cùm in objectum agunt quod reagit blandè expandendo, fricando quaſi, non illarum ſolùm, ſed & tota ſpirituum cohors tripudiat quaſi. Verùm ubi vehementius illas alterat, diſtendit, ſolvit, dolor oritur, qui quàm integræ corporis ſtructuræ Rectores immutet, turbet, confundat, in ferociam agat, cuivis in ſe experiri licet. Morbus qui ſine dolore eſt, à *Plerisque* pro morbo non habetur. *Vel adulatio vel minæ qui moveant Spiritus*, inter innumera amicus de favorabilibus cum ægro diſcurſus, & procidentia ani ignito ferro ſaltem ipſi monſtrato (licèt igneis particulis hic actionem non demam) curata docent; Tumorum ac verrucarum manu cadaveris ablatio cauſam inter alia agnoſcit horrorem & inde ſpirituum immutationem, receſſum.

X. Con-

X. Conſolatio autem iſta fit à *Gratia*. Cùm nimirum ea, quæ ſapore placent, odore afficiunt, ſpiritibus ibi ſitis grata, reliquos etiam corporis de hâc complacentiâ monent; *Hinc* quotidianum eſt, quosdam utriusque ſexus *Ægros* conqueri, cùm aromatico ſpirituoſo medicamenti ſapore lingua & fauces non punguntur quaſi; Es ſeye nicht kräfftig. Gratia autem iſta *Vniverſalis* ſemper *non* eſt, ſed uni vel alteri Ægro propria; hinc ille *Medicus* prudentiæ felicitatem jungit, qui, quantum licet, genio ac palato aſſumentis indulget. Quæ enim huic gratiſſima ſunt, averſatur alter ſummè. Fabula non eſt, quod Ruſtici fimetis reficiantur, Pharmacorum odores gratiſſimos averſentur. Sunt in hominum genere permulti, ut *Grube* loquitur, qui Roſarum halitum perferre non poſſunt, atque in iis viri quantivis pretii, nam cùm Romæ eſſem, vidi Oliverium Caraffam magnæ celebritatis Cardinalem, qui roſarum tempore quotannis ſecedere cogebatur, ſeque intra ſuos, quos in Quirinali habebat, hortos claudere, cuſtodiis ad oſtia diſpoſitis, ne quis aut ſalutantium, aut amicorum, officii gratiâ ingredientium, roſam offerret. Aliis vertigines cydonia, aliis Moſchi ſuavitas ſingularis ſuffocationem quam vocant, uterinam, aliis Jaſmini odor non ingratus aliàs, animi deliquium ſolet excitare &c. Nec in tali caſu nihil agit iſte, nunquam otioſus quibusdam dictus Tyrannus, *Conſuetudo*, hæc enim moleſta reddere valet magis accepta, ſicut in aliis, ita & in hoc *Reficientium* foro. *Potiſſimum* tamen *Gratiæ titulo blandiuntur* aromatica, ſuaviter acria, ſulphure oleoſo blando prædita, ſpirituoſa, illis præſertim qui ſpiritui vini aſſueti ſunt, ſuaveolentia, moſchata &c. (cautelam de quibusdam ſequioris ſexus non improbo) dulcia delicatulis & infantibus, acida ſitientibus; hinc tot *ſpecies aromaticæ*, (mihi tamen ob ſpicam, camphoram &c. non omnes videntur ſuaves) *Trageæ*, *Confectiones*, *Condita*, *Aquæ compoſitæ*, *Catharrales*, *Apoplecticæ*, *Cephalicæ*, *Cordiales*, &c. *Spiritus*, *Elixiria*, *Eſſentiæ* &c. variæ *Moſchatorum* formulæ, varia *dulcia*, *Morſuli*, *Rotulæ*, *Trochiſci* &c. Varia, ex dictis modò combinata, ab *Authoribus* conglomerantur ac commendantur medicamenta; quorum quædam ſolùm indigitata ratione confortant. Major autem ab Ægris ipſis & adſtantibus contingit circa tales *abuſus*. Quot ſunt, qui illis domeſticis Aquis Spirituoſis, à quibus aſſueti tàm abſtinere non poſſunt, quàm à Peto Tabacophili, ſuum enervant ventriculum, ſanguinem inflammant, qui tabulis confortantibus Krafftküchlen / Manus Chriſti nomi-

ne inſignitis ex ſaccharo & aqua roſarum, modo non & ex Amylo, primas vias acore impaſtant. Utinam abuſus non à vulgo ſolum, ſed & ultra ſapere volentibus circa Reficientia inductus aboleri poſſet! Nec tamen nego, haud rarò *Medicum* cogi quaſi, ut aromaticis, ſpirituoſis, dulcibus, gratis, ſpiritus demulceat ægrorum, prius, quàm hoſtem ipſum primario aggredi concedatur, ceu & in plebis rebellionibus, ferociens rebellium motus blanditiis verborum & promiſſionum illecebris ad manſuetudinem reducitur ante, quam primarii iſtius motus Authores vi apertâ ac publicâ opprimantur.

XI. Fit dictum Juvamen *etiam*, cùm in iſtis locis ſub primo aggreſſu *ſpiritus reſtaurantur, liberantur, reducuntur*, qui de hoc ſuo beneficio totam cohortem commonefaciunt. De iſta reſtauratione, liberatione, reductione in genere, ne unam bis coquamus cramben, in claſſe tertiâ, ad quam etiam grata multa hactenus laudata ob modum ibi determinandum ſimul referenda ſunt.

XII. Reficiunt Medicamenta ſubitò Vires 2. dum *mala Ventriculi tollunt*. Ventriculum animæ ſedem non pono, vix autem, imò nulla eſt pars corporis ſolida, quæ tot morborum cauſa eſt, toties ac tàm facilè à cauſis morbificis tàm externis, quam internis patitur, tantum ad medicamenti actuationem tribuit, ac Ventriculus. Cùm ſubitus ob adverſum nuncium *terror* corpus concutit, cùm *mœror* animum dejicit, cùm *Ira* mentem agitat, ſub primâ invaſione in ventriculo dolor, moleſtia, pondus ſentitur. Cùm à *cibis* aut *potu* læditur corpus, primus eſt, qui patitur, ventriculus. Cùm *nimii labores* corpus fatigant, major non percipitur dolor, quàm circa cordis ſcrobiculum ventriculi potiſſimas partes tegentem. Vix *morbus* eſt, qui non & ventriculum per conſenſum lædat. Et, quod maximum eſt, Ipſa Hæc Pars plerorumque, imò plurium, quàm vulgò credi ſolet, morborum mater eſt. Quàm diffuſa ſymptomatum eſt ſeries, quæ *Hypochondriacum*, ut vocant, comitantur *morbum*! At prima iſtius radix in ventriculo potiſſimum hæret. Certus ſum, multos partibus adſcribi morbos proprios, quorum primaria in ventriculo latet cauſa, multos morbos tolli poſſe remediis ſolùm, aut potiſſimum, in ventriculum agentibus. Obſervationes ad experientiam firmandam colligere ſuperſedeo; vel vulgus notat ſyncopes, convulſiones, epilepſias à ventriculo; deliquia à fame, laboribus, motu, morbis etiam ſuborta, unicus vini hauſtus ſæpè tollit. *Vid. Excell. Dn. D. Metz-*

ger.

P. P. celeberrimi, Patroni & Præceptoris æternùm devenerandi *Diſp. de Ventricul. th. 7. & 8.*

XIII. Sive autem proprium ſibi cudat malum, ſive alii communicet parti, non poſſunt non enervari Spiritus. Iſti autem malo in ventriculo dum obviant medicamenta, excitantur, vigorantur Iidem. Cùm ſanguis ad ipſum fluit ac ſubſiſtit fervidior, dum fervorem reſtinguunt diluentia, acidiuſcula, Emulſiones &c. Reficiunt; Cùm à viſcoſo mucoſo liquore in activitate impeditur, dum attenuant, incidunt volatilia aromatica &c. Recreant. Eadem, ubi ſpirituoſitas Gaſtrici menſtrui vacillat, torpet, proſunt. Cùm verò amicè ſolvens acor ejusdem remittit, jungantur acida, maximè vegetabilia. Cum intenditur ipſe, infringatur per abſorbentia dici ſolita, hoc modo ſubitaneo auxilio non deſtituta, quæ invertunt, deſtruentia ſalina lixivioſa fixa, dulcificantia volatilia &c. Cùm in varia acredinis genera degenerat, doloris varii cauſa, itidem quæ terreis fixis, calcibus &c. etiam quæ volatilibus particulis illam tollunt, exhibentur. Cùm fibræ membranarum, tàm carneæ, quàm nerveæ laxæ nimis ſunt, ſtringentibus ac cohibentibus, cum nimis tenſæ, relaxantibus, conſolantibus, demulcentibus, reducuntur. Malum ergò ventriculi, quem primùm medicamentum accedit, hærens ſive in ipſius Menſtruo, glandularum ſobole, ſive fibris, cauſa dejectorum, ſuppreſſorum ſpirituum, dum tollitur, mox etiam excitantur, recreantur, liberantur Spiritus.

XIV. Reficiunt medicamenta ſubitò Vires 3. dum *tenuibus particulis Penetrant, iſtas maſſæ ſanguineæ tàm per ordinariam lacteam viam, quàm vaſa revehentia, ac toti communicant*, ſicque ſpirituum quantitatem deficientem augent, activam ſubtilitatem, ſerenam puritatem conciliant, promovent, torpidos in motu excitant, & hoc etiam, dum cauſas ſpiritus ita deturpantes, ſubitò aliquantum immutant, tollunt. *Tenues* dixi, & ſub hoc nomine intelligo non tale volatile, qualem volatilitatem Cypriis pulveribus ſe inducere *Coſmetici* gloriantur, ſed penetrantia minima corpuſcula, non ſolùm, quæ vel à levi calore mota avolant, ſed & quæ firmiùs ac fixiùs ſibi ſuoque cohærent corpori.

XV. De Aromaticis ſpirituoſis &c. dubium *Quidam* movent quoad tenuitatem, *plures*, quâ viarum ambages; aliorum verò ſolidorum, fixorum corporum, præſertim mineralium & metallicorum tenues exhalantes particulæ in dubium vocantur à *multis*, cùm integris

ad ſenſum in ventriculo reſiduis corporibus aut per alvum egeſtis, ipſa tamen vis, in toto corpore ſeſe exſeruerit. *Verùm*, corpora non fluida, humida, mollia solùm, ſed & ſicca, denſa, ſolida, dura, ponderoſa, imò & valdè fixa emittere exhalationes corporeas, egregiis Experimentis evincit, quàm mira effluviorum tangibilium, viſibilium ſit ſubtilitas, quàm per minimos corporum maximè compactorum poros pervadant, quanta ejus copia vix, aut non, molem imminuat, quantum replere ſpatium valeant, doctè pro more exponit, quàm inſignis eorum ſit efficacia, modos docet Celeb. *Boyle*, & cum eo *Alii*, quæ repetere ſuperſedeo; pauciſſima, ſed trita ac obvia penſitanda proponens, copioſiſſimas absque inſigni, ſi accuratè, nullas, ſi obiter ponderes, molis decremento moleculas, cæca, ut *Lucretius* vocat, corpuſcula communicantia. Ex *Poculo Emetico*, quod inter medicamenta Caſtrenſia, ob hanc etiam cauſam ponunt *Celebres Medici*, ſi centum aut plures quadrati homines, vinum biberint, ſinguli ἄνω καὶ κάτω largiter evacuabuntur, molis tamen externæ nihil, ponderis vix exiguum quid ipſi decedet; ☿*ius vivus* per ebullitionem aquæ huic vel illi helmintagogas communicat moleculas, quæ tamen ejus molem aut pondus non imminuunt, quàm exigua quantitas ejus per inunctiones communicatur; *Aurum* Bracteatores & Ductores, in quas minutiſſimas extendunt ſenſui occurrentes particulas; Certè qui recenſuerit ſaltem, non Experimenta ſimul adduxerit, ad quot milliarium ſpatium in longum extendi poſſit ℥j. ejusdem, mendacii arguetur; Ignitum liquoribus communicare quid, *Magni* credunt *Medici* non ſine effectu; *Metallorum mineralium* foſſores, fuſores, Aurifabri & ſimilis conditionis homines, ſuis morbis produnt tenuiſſimas Metallorum mineralium minutias; *Lapides, vitra*, odorem fundunt trita. Varia *Odoramenta* absque ullô, ſuffumigia à leviſſimo igne quàm exigui granuli quantitate in moleculas extenduntur innumerabiles; quid eſt, quod decedit in horto *floribus*, quorum gratioſo recreamur halitu, qui Sapientes cum *Lipſio* in hortos alliciunt; *Aquæ Cypriæ* guttula una vel altera ferventi aſperſa fornaci aut lumini ſaltem admota totum replet conclave, integramque in iſto hominum turbam demulcet; Intret quis *Aromatariorum*, *Materialiſtarum* (liceat his uti terminis) & ſimilium officinas, quæ non quibusvis minutis ibi exhalant corpuſcula absque ullo notabili ponderis aut quantitatis decremento: Illa tamen quæ exhalant & odoris ſenſum afficiunt, corporea ſunt, non Entia, ut *Quibusdam Specu-*

lati-

latívis Philoſophis placet, Intentionalia; non pauca ſunt, è quibus poſt-quam paravit Chymiurgus Extractum, externa facie ſuam retinent molem; Atomorum numerum ex *Thuris* grano exhalantium ſagaci experimento computat maximum *Magnenus*; In *Experimentis Phyſicis* hîc ventilatis, è grano pyrii pulveris emanantes exponuntur. *Moſchus, ambra, aqua ſpirituoſa, olea deſtillata*, minimâ quantitate per quantam aquæ, ſacchari in Elæoſaccharis, pulverum in Trageis molem ſe diffundunt. Quis numerum definiet illarum particularum, quæ ex unica arbore *Lauru Ceylanica* baccis caliculatis educuntur & exhalant. Deſtillatur ex radicis cortice camphora, & ejusdem oleum, ex trunci cortice oleum cinnamomi, ex foliis oleum caryphillorum, ex fructibus oleum juniperino ſimile cum pauxillo cinnamomi ac caryophillorum, mixtum excoquitur oleum pingue craſſum ad inſtar ceræ. Horum tenuiſſimorum corpuſculor. copiam ac expanſionis ſpacium perpendenda offero; *Spiritus volatiles, urinoſos, ſalia volatilia oleoſa*, quæ in immenſum dilatantur, maximam particularum minutiſſimarum comprehendunt numerum, ſilebo; *Semen* è ſiliquis piperis Indici, Mexicani, Capomolago, Quiya, Hiſpanici maturum ſi extrahis & leviter digitis tractas, ipſos poſtmodum naribus, oculis aut alii etiam parti admove, ſenties ſeminis minima corpuſcula. *Vipera, Scorpiones, fuci, veſpa*, quas non actiones in totam corporis humani ſtructuram exercent, tenuiſſimis, quas morſu, ictu in iſtam transmittunt, moleculis; Externè corpori admotis, qui vim in illud denegant, *Cantharidum* inviſibilia corpuſcula, vel Emplaſtro impacta, vel ſpiritu oleoſo communicata, externè applicita, ad veſicam penetrantia conſiderent. In Senſus, præſertim viſum, non incurrere plures tales, quas credo adeſſe, partes *Concedo*; ſed *negatur Conſequentia*; Non videtur hoc vel illud: Ergò non eſt. Quæ inſtantiæ de aëre, fuliginibus halitibus ac vaporibus in Macro & Microcoſmo, Electricis actionibus, Magnete, &c. de adductis exemplis poſſunt objici?

XVI *Metallica medicamenta, Gemmas, ſulphura mineralium*, &c. ſolo aſpectu ac nudo contactu, irradiatione ac radiorum lucidorum ejaculatione in partibus, quas tranſeunt, vires ſuas exerere, imò eſſe inſtar Aſtrorum lucentium & ſpeculorum lucidorum radios eminùs in ſopitum vel ſuccenſum Archeum evibrantium, *Modernorum* eſt ſententia *Chymicorum*; Quæ tamen in *dubium* vocari poteſt ob *ſequentia*. 1. Potiſſimæ, quas *Antiqui* & *Moderni* quidam *Gemmis* attribuunt vires,

 ſunt

ſunt inter illa, quæ per traditiones è chartâ in papyrum propagata ſunt, quæ facilè credulis à jactabundis perſuadentur, ab experientiâ autem refutantur. *Sulphura Metallorùm* crepant, monſtrant multi, ſed profectò talia, qualia *Veri Artifices Igniarij* deſiderant, non ſunt. *Metallica* medicamenta quo igne, quâ Enchiriſi præparata ſint, multum refert. 2. *Irradiatio, Magnetiſmus, Idealis impreſſio, occulti Regiminis actio* & ſimilia, ſi ſola nomina absque expoſitione conſidero, quid aliud dicunt, quam quod occultæ hodie, tàmmalè audientes, qualitates. 3. Et *Radij* & Aſtrorum *lux*, *Magnetis* effluvia in corporum ab *Hodiernis Natura Scrutatoribus* vindicantur claſſem. Et quid vetat, talem irradiationem, actionem, quæ deprehenditur reverâ, per tenues moleculas explicare; *Fautor* hujus Radiationis dicit, viſibilem ipſam non eſſe, ob ſummam ſpirituum ſpirituoſitatem, tenuitatem, raritatem, ſubtilitatem, extenſionem, expanſionem; quæ & tenuibus medicamentorum particulis applicari debere cenſeo. Ex quibus etiam ſingulis, quid de iſtâ ſimili opinione *Toparcha Merodani* circa ſpirituoſa, volatilia, aromatica ſentiam, facilè patet. Non *enim* nutritionem, ſed refectionem volo; Odoris aut ſaporis gratia in interiora per minimas atomos penetrans actionem dotalem incognitam non ponit, inexplicabilem non dicit.

XVII. Moleculæ ergò *penetrantes* in medicamentis variis Reficientibus *adſunt*, *Ventriculus* in actuatione & transmiſſione per *vias* patentes jam dictas activus valde eſt, *Experientia* ab hoc vel illo cibo aſſumpto mox in puſtulis fiſtulis, &c. non pruritum ſolùm, ſed & alios illius characteres percipi docet, *unde* tales penetrantes ſubitò à Ventriculo evolutæ, ſuſcitatæ, Maſſæ ſanguineæ, toti communicantur. Excellentiſs. *DN. Præſes in Colleg. privato de Materia Medica, Cardiaca & Corroborantia*, vulgò dici ſolita vocat ea, quæ tenuibus conſtant particulis & quidem calida, quæ aromaticis ſulphureis, oleoſis, ſpirituoſis ſalinis, volatilibus, quæ in toto ſpiritus deficientes, reſolutos, diſſipatos, vigore privatos reſtaurant, reficiunt, colligunt, roborant, vigorant, vapores fuligines, halitus craſſos discutiunt, corrigunt, quæ tenues particulas ſanguini communicando ipſum non debitè ſpirituaſcentem, vappidum quaſi, non vegetum, grumoſum, ſtagnantem volatiliſant, attenuant, movent, ſerum copioſius, viſcidius, craſſius abſumunt, attenuant; Frigida, quæ particulis aquoſis, diluentibus, temperantibus, terreis, ſalinis, fixis ſpiritus efferos ferocientes coërcent, ſanguinem nimis

mis attenuatum ebullientem, æſtuantem incraſſant, præcipitant, refrænant. Hæc *Reficientibus* applicare potero facilè.

XVIII. *Spiritus corporis noſtri*, in quantum comparare licet, & *ſalinis* & *ſulphureis* oleoſis (ab ipſo nimirum communi ſapido principio diſtinctis) *volatilibus* in ſuâ Craſi & texturâ (principio vitali nunquam excluſo) conſtant particulis; Harum *Defectus* ubi adeſt, vires diſſipatæ reſolutæ neceſſariò ſunt; cum ergò exhibet *Medicus* medicamenta talibus dotata, facilè ipſis aſſimilabilia, e. gr. Aromatica varia, Aquas ſpirituoſas, ſpiritus, olea, &c. quæ maximè hûc ſpectant, ſpiritus, ſalia, volatilia urinoſa, de quibus & poſtea, ſpirituum quantitas reſtauratur, ac viribus vigor reſtituitur. Ubi ob eundem defectum, diſſipationem, *activitas, in motu ſegnities, dejectio* ſpirituum, effæta ſanguinis vappeſcentia adeſt, juvant Eadem, ac *ſubito Reficientium* ſubeunt cenſum. Exaltant in tali caſu & evehunt moſchata. Ubi à craſſis viſcidis grumeſcentibus in M. S. ac corpore reliquo moleculis obruuntur, qs. ſuffocantur ſpiritus, ubi à tenebricoſis impuris heterogeneis obſcurantur, inquinantur, ubi ab aciditate inimicâ inficiuntur, à peregrinis hoſtilibus corpuſculis ſupprimuntur, ſubjugantur; Ubi ex dictis cauſis debitus ipſorum *motus retardatur*, & ferè tollitur, laudata non ſolùm, ſed & alia tenuia penetrantia, *citò Reficiunt* medicamenta. Contra aciditatem obtundentem abſorbentia & deſtruentia dùm citò agunt, etiam hûc referri poſſunt & debent.

XIX. Laudata autem *Volatilia* unius generis non ſunt; dantur enim ſulphurea, ſalina, halituoſa, vaporoſa, ſpirituoſa, urinoſa, acida, enixa, oleoſa, ſicca, quæ in ſenſus incurrunt, dantur, quæ ſenſibus non ita patent, effectu tamen ſe ſiſtunt, quorum ſingulorum actio non eſt eadem. *Balſamicæ ſulphureæ tenues* particulæ magis reſtaurant, *Vrinoſæ volatiles* ſuſcitant magis & in motum agunt ſpiritus; Hinc prudenter hodie combinare talia ſolent *Medici*, ſalia volatilia oleoſa, ſimplicia & compoſita varia parantes. *Volatilia* autem, *Penetrantia*, quæ vel in integris adhuc contenta corporibus, vel artificio educta, *gravem* tamen ac *fœtidum odorem* ſpargunt, quia ingrata, ſpiritus non ita recreant; Actionem tamen in ſpiritus omnem ipſis non denego, nam etiamſi non reficiant modo dicto, ob adverſum impurum ſulphur, tamen *motum* ſpirituum, ſi torpet, ſi ligati ſunt, maximè *promovent*. Unde hoc reſpectu huic, aliàs iſti, qui *th. 5.* deſcribitur, ordini inſerenda ſunt. An præ-

ſtent

ſtent iſta volatilia, quæ noſtro Nativum ſolum debent Climati, an quæ peregrino? *Vnus* & *Alter* controvertit. In *Genere* decidi non poteſt; *Cenſeo* tamen, multis noſtrum Clima gaudere Reficientibus, quæ præſtant aliis, ſaltem ob novitatem è maximè diſſitis locis deſideratis exoticis. e.gr. Meliſſæ, Tunicæ flores, fl. lilior. convall. violar. roſar. &c. particulas contineut penetrantes, quæ felicius longè ſpiritus excitant ac reſtaurant, quàm illa novitate grata, celebria, exotica & exucca folia Thèe.

XX. Ubi verò *Calida ſulphurea corpuſcula* ſpiritus *proſternunt, diſſipant, enervant*, ubi *æſtus, ebullitio M. S. ipſos reſolvit*, Refectio per medicamenta, emendantia cauſam, ſpirituum reſolutionem impedientia, diluentia, acidiuſcula, temperantia, abſorbentia, concentrantia, infringentia fit, quæ ceu ad *primam* & *ſecundam* retuli claſſem, ita ab hâc *tertiâ* non excludo, cùm ſubitò reficere valeant. *Patet* ex his, quod *Medico Practico* probè conſiderandum, cùm cauſæ ſpirituum reſolutorum vel oppreſſorum ſint variæ, *non eadem* ſemper prodeſſe *Reficientia*, non in omnibus eâdem doſi ac modo, certa ac determinata Recreantia propinanda eſſe. *Multi abutuntur* ſpirituoſis, aromaticis, urinoſis, volatilibus medicamentis, quæ nimia, ubi à diſſipatione ſpirituum vacillant vires, magis ipſos diſſipare, hinc temperata refrigerantia conducere monet Excell. *Dn. Præſes in Colleg. Privato in Epit. Rolfinc. de particular. corp. affect. Haud raro* acetum vel ſimplex vel medicatum, vinum granat. rub. id. &c. præſtat aquis omnibus apoplecticis, cordialibus, &c. *Quæ* autem *in ſpecie* ſint medicamenta *Simplicia* & *Compoſita*, hoc vel illo modo *Reficientia*, ex generalioribus titulis aſſignatis colligere, ipſaque hic & ibi apud *Authores* conglomerata reperire licet. Quorum multa non *pharmaceuticum* ſolùm, ſed & *therapeuticum* requirererent examen. *Hic* autem de *modo* mihi præfixus eſto *Terminus*; *Sit* DEO *pro Refectionibus ſpiritualibus & corporalibus Laus in Seculorum Secula.*

M*Onſtras, quî ſubitò* { Solando / Tollendo / Penetrando } *Refectio fiat:*

Te Cita, Te penetrans Gratia Reficiat!

Precatur

PRÆSES.

ESt Tibi languentûm, JÆGERE, Refectio curæ:
Fallimur? hac an *ope* conciliabis *opes*?

Officioſum omen

COMMENSALIUM.